

**Прогноз
фітосанітарного стану розвитку й поширення шкідників і хвороб та
рекомендації щодо захисту сільськогосподарських рослин
у господарствах Сумської області
у червні 2020 року**

Багатоїдні шкідники

Саранові (стадні види - італійський прус та нестадні – кобилки блакитнокрила, чорносмугаста, хрестовичка мала, ін.). В *неугіддях, незораних землях*, інших стаціях продовжиться виплодження та живлення личинок саранових, перехід їх у старші віки.

За умов жаркої посушливої погоди (t° 25-30 $^{\circ}$ C і низька вологозабезпеченість) ймовірно збільшення осередків підвищеної чисельності саранових, шкідливість яких зростатиме в разі передчасного загрубіння та вигорання рослинності в місцях їх резервацій. У пошуках соковитої рослинності личинки переселятимуться в посіви *зернових* культур, *овочевих, кукурудзи, соняшнику, багаторічних трав* існує вірогідність утворення куліг саранових, зокрема італійського пруса.

За чисельності личинок італійського пруса 2-5, нестадних видів 10-15 екз. на кв.м проводять обприскування дозволеними препаратами.

За температури повітря вище 25 $^{\circ}$ C ефективніші фосфорорганічні інсектициди або суміші препаратів. На присадибних ділянках використовують дозволени препарати, які можуть бути ефективними проти саранових. Обробки слід проводити вранці або ввечері, коли комахи знаходять на рослинах.

Лучний метелик. У неорних землях, багаторічних травах, посівах соняшнику, кукурудзи, цукрових буряків, угіддях з квітучою рослинністю триватиме літ, відкладання яєць, відродження та живлення гусениць фітофага. З огляду на те, що протягом останніх років відмічається спад льоту метеликів та чисельності гусениць, в поточному році масового розмноження зазначеного шкідника не очікується. Проте, існує небезпека появи осередків шкідника за чисельності, що перевищує економічний поріг шкодочинності. Оптимальними умовами розвитку гусениць молодших віків у цей період будуть відносна вологість повітря більше 70% та середньодобова температура близько 25°C.

Запобігання масового розмноження лучного метелика із місцевих резервацій досягається застосуванням повного комплексу організаційно-господарських, агротехнічних, біологічних та хімічних заходів. Вчасне виявлення вогнищ фітофага та суворе дотримання строків і норм витрати інсектицидів з урахуванням віку гусениць є запорукою попередження знищення посівів сільськогосподарських культур цим шкідником.

У червні гусениці **стеблового (кукурудзяного) метелика** заляльковуватимуться. В подальшому, в залежності від погодних умов, розпочнеться літ метеликів та відкладання ними яєць у посівах кукурудзи, соняшнику, інших товстостеблих культур. Оптимальними для реалізації потенційної плодючості метеликів (250-400 яєць на одну самицю) будуть температури 18-30°C та вологість понад 70%, для розвитку яєць t° 25°C та вологість повітря 90-100%.

Стебловий (кукурудзяний) метелик і пошкодження кукурудзи

Дієвим та ефективним прийомом в обмеженні чисельності і шкідливості метелика в період льоту та відкладання яєць є випуск вогнівочної форми трихограми. Оскільки період відкладання яєць самицями кукурудзяного метелика триває 12-24 доби (залежно від температури), то яйцеїда слід випускати не менше трьох разів з інтервалом 5-6 діб. Застосування інсектицидів необхідне відразу ж після масового виплодження гусениць.

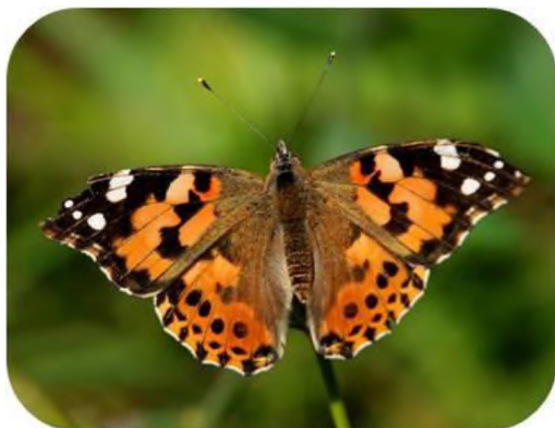
Підгризаючі совки. Триватиме літ метеликів **озимої й окличної совок**, які відкладатимуть яйця, відбудуватиметься виплодження гусениць, їх живлення й шкідливість, тому слід передбачити випуск совочної форми трихограми у посівах **цукрових буряків, овочевих, просапних культур**. За чисельності гусениць совок у посівах кукурудзи, соняшника, картоплі, інших просапних культур понад 3-8, озимої пшениці 2-3, цукрових буряків 1-2 екз. на кв.м слід застосовувати дозволені інсектициди.

Кращі результати дають обробки у вечірні години, коли гусінь підгризаючих совок харчується рослинами. Інсектициди доцільніше застосовувати в період виплодження гусениць та появи їх другого віку, коли вони живляться відкрито і найбільш уразливі.

У посівах багаторічних трав, просапних, овочевих культур повсюди можливе утворення осередків високої чисельності та шкідливості гусениць **листогризучих совок – капустиної, гамми, С-чорне** та ін. Оптимальними умовами розвитку лускокрилих комах будуть температура повітря у межах 18-24°C та відносна вологість повітря 70-100%. Низький рівень розвитку можливий за нестачі нектароносної рослинності та краплинної вологи, низької вологості повітря та високих денних температур. Суттєво обмежує чисельність цих комах яйцеїд-трихограма, яку випускають на початку та під час масового відкладання яєць метеликами совок.

Можливий літ та відкладання яєць метеликами **чортополохівки**. Гусениці відроджуватимуться на просапних культурах (сої, соняшнику), а також овочевих і плодових культурах.

Потрібно постійно обстежувати та моніторити посіви, оскільки гусениці чортополохівки досить ненажерливі і здатні швидко пересуватися в пошуках поживи. Забарвлення личинок мінливе і залежить від рослин, на яких проходить харчування, тому при діагностиці слід мати на увазі, що личинки молодших віків влаштовують сховища з кількох згорнутих листків, скріплених павутинкою. В цих сховищах вони виїдають отвори між жилками листків. За виявлення личинок необхідне проведення заходів захисту – крайових або суцільних обробок інсектицидами, дозволеними Переліком до використання в Україні.

Зернові, зернобобові культури та багаторічні трави

У посівах **озимих та ярих зернових колосових культур продовжуватиметься відкладання яєць, відродження і вихід на колос личинок клопів (маврського, гостроголового та клопа шкідливої черепашки)**, які пошкоджуватимуть зерно під час формування-молочної стиглості, завдаючи перш за все якісних втрат урожаю, погіршуючи клейковину, посівні та фуражні властивості зерна.

Захисні заходи проводять дозволеними препаратами у фазу формування-молочної стиглості зерна при перевищенні чисельності ЕПШ – 4-6 личинок на кв.м.

Захист посівів від клопа шкідливої черепашки слід провести протягом 10-12 днів від завершення відродження личинок до появи четвертого віку їх, що відбувається у першій половині червня. Оптимальним строком проведення обробки є момент наявності в посівах 15-30% личинок третього віку, що свідчить про відродження переважної більшості личинок.

Під час наливу зерна з ґрунту виходитимуть та житимуться в колосках жуки **хлібної жужелиці (туруна)** та **хлібних жуків**. Шкідливість жуків проявлятиметься через пошкодження зав'язі та вмісту зерна хлібних злаків, що призводить до зниження їх врожайності.

У цей період, розмножуватимуться та пошкоджуватимуть зерно в колосках **злакові попелиці** та **трипси**. За умов теплої сухої погоди червня (температура повітря 29-30°C і вологість 35-50%), ці шкідники значно знижуватимуть вагу зерна, що спричинятиме кількісні втрати врожаю. Шкідливість сисних фітофагів зменшуватиметься за огрубіння зерна.

Скрізь **ярим** зерновим культурам відчутної шкоди можуть нанести **хлібна п'явиця**, **злакові мухи (гессенська, шведські)**, **хлібні блішки**, **пильщики**, **попелиці**. За сприятливої погоди червня (помірні температура й опади) шкідливість вищезазначених фітофагів зростатиме. За умов підвищених температури та вологості повітря можливе повсюдне збільшення чисельності й шкідливості **цикадок**, а разом з тим поширення вірусних, зокрема **смугастою цикадкою**, та мікоплазмових хвороб зернових культур.

Проти вищезазначених шкідників ефективними будуть інсектициди дозволені для використання в посівах зернових колосових культур. Ярі зернові за наявності на кв.м 30-40 жуків хлібної блішки, 10-30 жуків п'явиці, 40-50 екз. на 100 п.с. злакових мух, 40-50 екз. на колос личинок трипсів, 15-25 екз. на стебло попелиці обробляють в крайових смугах або всуціль поля дозволеними препаратами.

Після випадання дощів у травні актуальною на початку червня залишається загроза захворювання зернових культур грибковими хворобами,

зокрема борошнистою росою, септоріозом, бурю листковою іржею, корневими гнилями.

Вищевказані хвороби та **гельмінтоспоріоз**, **темно-бура**, **сітчаста плямистість**, розвиватимуться в ярих пшениці та ячмені, передусім в загущених посівах на добрих агрофонах.

Під час колосіння в багатьох посівах зернових культур ймовірний розвиток **летучою** та інших видів **сажкових хвороб**. За підвищеної вологості й температури повітря 28-30°C на колосках розвиватимуться **фузаріоз**, **септоріоз**. Особливо небезпечним може бути раннє зараження колоса фузаріозом, зокрема у фазу цвітіння, що створюватиме передумови формування щуплого неповноцінного зерна з низькою чи зовсім утраченою життєздатністю.

Розвиток **корневих гнилей** призводитиме до осередкового розвитку **білоколосості** та **щуплозерності**.

Ефективне оздоровлення рослин за швидкого наростання захворювання листової поверхні та колоса досягається обприскуванням під час формування зернівок дозволеними препаратами згідно «Переліку пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні».

Під час бутонізації - цвітіння **гороху** відроджуватимуться личинки **бульбочкових довгоносиків**, які закінчивши розвиток, заляльковуватимуться. Жуки нового покоління з'являтимуться наприкінці червня. Помірно тепла й волога погода сприятиме утворенню численних колоній **горохової попелиці**, шкідливості гусениць **листогризучих метеликів**.

Жуки **горохової зернівки** активно заселятимуть, житимуться пилком й пелюстками гороху, відкладатимуть яйця в боби.

За сухої спекотної погоди можливе підвищення чисельності й шкідливості **горохової плодожерки, акацієвої (бобової) вогнівки, трипсів, клопів**, а також розвиток **фузаріозного в'янення**. За температури 18-25°C і високої вологості повітря в загущених посівах гороху рослини хворітимуть на **аскохітоз, пероноспороз, сіру гниль, борошнисту росу**.

Захищають горох за чисельності шкідників за перевищення ЕПШ (2-3 жука горохового зерноїда, 250-300 екз. горохової попелиці на 10 п.с., 2 екз. горохового трипса на квітку, 25-30 яєць на кв.м горохової плодожерки, акацієвої (бобової) вогнівки) дозволеними інсектицидами.

У посівах **сої** розвиватимуться й шкодитимуть личинки й жуки **бульбочкових довгоносиків, попелиці, гусениці листокруток, листогризучих совок, гусениці лучного метелика та чортополохівки**, інші фітофаги, які за сприятливих погодних умов та в разі відсутності захисних заходів можуть завдати господарсько відчутної шкоди посівам культури. Підвищена вологість й температура повітря 18-26°C сприятиме поширенню грибкових хвороб, зокрема **аскохітозу, пероноспорозу, альтернаріозу**. За встановлення сухої і теплої погоди можливий розвиток **фузаріозного в'янення**.

За чисельності шкідників, що перевищує ЕПШ (8-15 жуків бульбочкових довгоносиків на кв.м, 2-5 люцернового клопа на рослину, 250-300 попелиць на 10 п.с.) посіви сої захищають дозволеними препаратами. В насінневих посівах обприскування слід проводити після виявлення сисних шкідників для запобігання поширення вірусної інфекції; рослини уражені вірусами - видаляють.

У **багаторічних травах** (після підкошу) розвиватимуться й шкодитимуть **листовий люцерновий довгоносик, насінніди (тихіус, апіон), люцернова товстонижка, клопи, попелиці, гусениці совок, лучний метелик, сарана**, інші фітофаги. Дощова і тепла погода сприятиме поширенню в посівах трав **темно-бурої плямистості, антракнозу, аскохітозу**.

Захисне значення у посівах люцерни мають своєчасні підкоси: для одержання насіння з проміжного укосу у фазі масової бутонізації, з другого – до чи на початку цвітіння, з обов'язковим вивезенням зеленої маси з полів.

Після підкошу в насінневих ділянках в період стеблуння-бутонізації рослин люцерни за наявності ЕПШ комах (5-8 жуків, 20-30 личинок фітономуса, 15-20 клопів сліпняків, 20-25 жуків люцернової товстонижки, 500-600 попелиць на 100 п.с., 20-30 жуків тихіуса, 8-10 гусениць совок на кв.м) посіви обробляють дозволеними для застосування препаратами.

Технічні культури

Наприкінці травня в посівах *цукрових буряків бурякові довгоносики* (звичайний та сірий) за чисельності 0,1-0,2 екз. на кв.м пошкодили 2% рослин у слабкому ступені. У червні, залишатиметься небезпека пошкодження їх буряковими довгоносиками. Тому контроль за фітофагами необхідно продовжувати і за потреби проводити захисні обробки. Також у посівах культури шкодитимуть *бурякові блішки, дротяники, подекуди амарантовий стеблоїд, піщаний мідляк.*

Через підвищену вологість та достатню кількість тепла створюватимуться умови наростання чисельності та заселення буряків *буряковими мінуючими мухами, листковою попелицею, щитоносками*, подекуди відмічатиметься шкідливість *підгризаючих та листогризучих совок.*

За перевищення показників ЕПШ проти бурякових довгоносиків, мідляка, блішок, щитоносок, бурякової листкової попелиці, мінуючих мух, та ін. рекомендовано застосовувати дозволені препарати.

Проти (листогризучих і підгризаючих) совок у період відкладання яєць рекомендовано застосовувати трихограму (20-30 тис. особин на гектар).

У господарствах за надмірної вологи або сухості ґрунтів поширення матиме *коренеїд*, розвиток якого відмічено на 1-3% рослин.

У разі прохолодної дощової погоди центральні листки розетки буряків уражуватимуться *пероноспорозом*, можливий прояв *альтернаріозу*. Розвиток церкоспорозу у посівах *цукрових буряків* ймовірний за сприятливих погодних умов (періодичні дощі, рясні ранкові роси, за температури близько 20°C та відносної вологості повітря понад 80%). Через недостатнє забезпечення рослин елементами живлення за умов посухи чи зливових дощів можливий прояв хвороб *голодування* рослин.

Посіви цукрових буряків оздоровлюють дозволеними для застосування препаратами за появи ознак пероноспорозу, окремих плям церкоспорозу на 3-5% рослин, борошнистої роси - 5-10% рослин.

У посівах *соняшнику* тепла волога погода сприятиме зростанню чисельності та шкідливості **геліхризової попелиці**. В разі заселення рослин соняшнику попелицями понад 20% рослин і наявності на кожній 40-50 екз. та за відсутності ентомофагів перед цвітінням соняшнику проводять обприскування рекомендованими препаратами.

Через накопичення інфекції збудників хвороб у ґрунті, на рослинних рештках, уражених сходах падалиці та за сприятливих погодних умов на соняшнику ймовірно повсюдне поширення **білої та сірої гнилей, фомозу, несправжньої борошнистої роси**. За умов очікування епіфітотії гнилей, фомопсису, несправжньої борошнистої роси рекомендовано провести обробку посівів (першу – на початку цвітіння, другу – через 14 днів після першої).

Ярий ріпак пошкоджуватимуть **ріпакові квіткоїд, хрестоцвіті блішки, клопи, попелиці, листкоїд, прихованохоботники, пильщик, осередково білани, листогризучі совки**. За помірної температури і підвищеної вологості повітря рослини культури уражуватимуться **пероноспорозом, фомозом, гнилями**, іншими хворобами.

У стручках **озимого ріпаку** розвиватиметься **капустяна стручкова галиця**. У разі високої вологості повітря ймовірний розвиток і поширення **альтернаріозу, циліндроспоріозу, пероноспорозу, гнилей**. Погодні умови в кінці травня сприяли поширенню комплексу хвороб у посівах озимого ріпаку.

За побуріння 70% стручків і вологої погоди перед збиранням (за 14 днів) проводять десикацію дозволеними препаратами.

Посіви ярого ріпаку за надпорогової чисельності ріпакового квіткоїда, прихованохоботників (5-6 жуків на рослину), капустяних клопів, попелиць обробляють дозволеними для застосування препаратами, враховуючи призначення урожаю на технічні, насіннєві, харчові цілі, з дотриманням санітарних строків останньої обробки до збирання врожаю.

Картопля й овочеві культури

У червні відбуватиметься відродження та живлення личинок **колорадського жука**. За умов жаркої погоди (t° вище 26°C , вологість 58-75%) у червні ймовірний прискорений розвиток усіх фаз фітофага, що сприятиме зростанню його шкідливості.

Захисні обробки картоплі проводять за масової появи личинок першого-другого віків та чисельності 10-20 екз. на кожній з 8-10% заселених рослин дозволеними для застосування препаратами.

Рослини **капусти** потерпатимуть від **попелиць**, гусениць **біланів**, **капустяної молі**, **совок**, осередково ймовірний підвищений рівень розвитку та шкідливості **хрестоцвітих клопів**, **прихованохоботників**, **баридів**. У плантаціях культури продовжиться розвиток та шкідлива діяльність **хрестоцвітих блішок**. Відбуватиметься літ метеликів та яйцекладка **капустяної молі**, відродження гусениць, зростатиме шкідливість **попелиць**. Рослинам цибулі суттєвої шкоди завдаватимуть личинки **цибулевої мухи** та **прихованохоботників**.

За наявності шкідників понад ЕПШ (гусениць совок - 1-2 на ранній та 5 і більше на пізній капусті, якщо заселено 5% і більше рослин, молі, біланів – 2-5 екз. за 10% заселення рослин) провести обробіток дозволеними до використання в Україні препаратами.

Розвиток хвороб **картоплі** і **томатів** (фітофтороз, альтернаріоз, ін.), **огірків** (бактеріоз, пероноспороз), **цибулі** (пероноспороз) залежатиме від погодних умов. За умов теплої (t° 15-22 $^{\circ}$ C) вологої погоди (відносна вологість повітря понад 87%) розвиток та поширення хвороб зростає до епіфітотійного. Картоплю від збудників хвороб (у фазі бутонізації-цвітіння), томати (за появи перших ознак фітофторозу на картоплі) захищають обприскуванням дозволеними до використання препаратами.

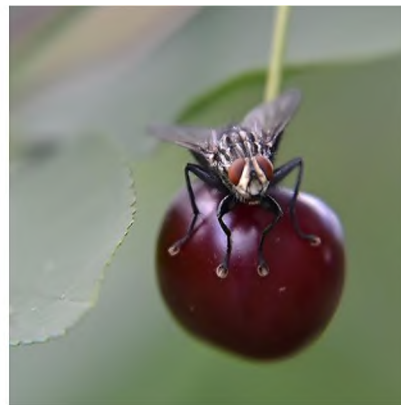
У фазі 2-3 листків рослини огірків захищають від бактеріозу, інших плямистостей дозволеними контактними фунгіцидами, через 10-12 днів після попередньої обробки – дозволеними системними препаратами.

У червні *баштанні культури*, заселятимуть *баштанна попелиця*, осередково *тютюновий трипс* та *павутинний кліщ*. *Кавуни, дині, кабачки* за умов вологої теплої погоди хворітимуть на *борошнисту росу*, *антракноз*, *бактеріоз* та інші.

Плодові насадження

Молоді жуки *яблуневого квіткоїда* харчуватимуться листками дерев, наприкінці червня вони перейдуть у літню діапаузу. В незахищених садах метелики *білана жилкуватого* відкладатимуть яйця, через 2-3 тижні відроджуватимуться їх гусениці; закінчать живлення і заляльковуватимуться гусениці *золотогуза*, *розової листокрутки*, *шовкопрядів*, *яблуневої молі*, згодом вилітатимуть метелики і відкладатимуть яйця. Тепла і посушлива погода сприятиме повсюдному зростанню чисельності й шкідливості *сисних комах* (*кліщів*, *попелиць*, *медяниць*, *щитівок*, *несправжніх щитівок*).

Скрізь у яблуневих садах триватиме літ, відкладання яєць, відродження та живлення гусениць *яблуневої плодожерки першого покоління*.

Личинки *яблунового* і *грушевого* *плодових пильщиків* пошкоджуватимуть плоди, виїдаючи насінневу камеру. Личинки сливового пильщика живитимуться плодами сливи, що спричинятиме завчасне їх опадання.

Вишнева муха відкладатиме яйця в плоди *вишні* й *черешні* середніх і пізніх сортів, де розвиватимуться її личинки. Жарка волога погода сприятиме подальшому повсюдному поширенню *борошнистої роси*, *плодової гнилі*. Масовому прояву *кокомікозу*, *клястероспоріозу*, *кучерявості листків персика*, *полістигмозу*; у *зерняткових* насадженнях парші.

У період масового відкладання яєць, на початку відродження гусениць першого покоління яблуневої плодожерки сади слід обробити дозволеними до використання в Україні препаратами з додаванням проти парші та борошнистої роси дозволених фунгіцидів, дотримуючись чергування препаратів.

Сорти вишні й черешні середнього та пізнього строків досягання, не пізніше, як за 20 днів до початку збору врожаю, проти вишневої мухи, кокомікозу, плодової гнилі захищають дозволеними Переліком до використання в Україні препаратами.

Перший заступник начальника

Євген ЛАЗОРЕНКО

Нагалія Хілько
77-90-25